LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
Vyriausybės posėdžių skyrius
1

Autentiškas vertimas
Vyriausybės kanceliarijos
Vyriausybės posėdžių skyrius
2024 08 27

Vyriausybės posėdžių skyriaus
vyriausioji specialistė
Vilma Butkevičienė

JUNGTINIŲ TAUTŲ ASMENŲ SU NEGALIA TEISIŲ KONVENCIJA IR JOS FAKULTATYVUS PROTOKOLAS

ASMENŲ SU NEGALIA TEISIŲ KONVENCIJA

Preambulė

Valstybės, šios Konvencijos Šalys,

a) *prisimindamos,* kad pagal Jungtinių Tautų Chartijoje įtvirtintus principus visiems žmonių giminės nariams būdingi prigimtinis orumas ir vertė, lygios ir neatimamos teisės sudaro laisvės, teisingumo ir taikos pasaulyje pagrindą;

b) *pripažindamos,* kad Jungtinės Tautos Visuotinėje žmogaus teisių deklaracijoje ir tarptautiniuose žmogaus teisių paktuose paskelbė ir susitarė, kad kiekvienas, be jokių išimčių, turi teisę į visas šiuose dokumentuose įtvirtintas teises ir laisves;

c) *dar kartą patvirtindamos* visų žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių visuotinumą, nedalomumą, tarpusavio priklausomybę ir sąsajas bei būtinybę asmenims su negalia užtikrinti galimybę visapusiškai naudotis jomis be diskriminacijos;

d) *prisimindamos* Tarptautinį ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių paktą, Tarptautinį pilietinių ir politinių teisių paktą, Tarptautinę konvenciją dėl visų formų rasinės diskriminacijos panaikinimo, Konvenciją dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims, Konvenciją prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą, Vaiko teisių konvenciją, taip pat Tarptautinę konvenciją dėl visų darbuotojų migrantų ir jų šeimų narių teisių apsaugos;

e) *pripažindamos,* kad negalios sąvoka yra vis dar plėtojama ir kad negalia atsiranda dėl asmenų, turinčių sutrikimų, ir požiūrio bei aplinkos sudaromų kliūčių sąveikos, trukdančios tokiems asmenims visapusiškai ir veiksmingai dalyvauti visuomenėje lygiai su

kitais asmenimis;

f) *pripažindamos* principų ir politikos gairių, įtvirtintų Visuotinėje veiksmų programoje dėl asmenų su negalia ir Bendrosiose lygių galimybių užtikrinimo asmenims su negalia taisyklėse, svarbą ir jų įtaką nacionaliniu, regioniniu ir tarptautiniu lygmenimis skatinant, rengiant ir vertinant politikos kryptis, planus, programas ir veiksmus, kuriais siekiama toliau užtikrinti asmenims su negalia lygias galimybes;

g) *pabrėždamos* su negalia susijusių klausimų kaip neatsiejamos dalies įtraukimo į atitinkamas tvarios plėtros strategijas svarbą;

h) *taip pat pripažindamos*, kad bet kokio asmens diskriminacija dėl negalios yra žmogaus prigimtinio orumo ir vertės sumenkinimas;

i) *toliau pripažindamos* asmenų su negalia įvairovę;

j) *pripažindamos* būtinybę skatinti ir apsaugoti visų asmenų su negalia, įskaitant tuos, kuriems reikia daugiau paramos, žmogaus teises;

k) *susirūpinusios* tuo, kad, nepaisant šių įvairių priemonių ir įsipareigojimų, asmenys su negalia ir toliau susiduria su dalyvavimo visuomenėje kaip lygiateisių jos narių kliūtimis ir jų žmogaus teisių pažeidimais visose pasaulio dalyse;

l) *pripažindamos* tarptautinio bendradarbiavimo svarbą asmenų su negalia gyvenimo sąlygų gerinimo kiekvienoje valstybėje, visų pirma besivystančiose valstybėse, srityje;

m) *pripažindamos* vertingą esamą ir potencialų asmenų su negalia indėlį į savo bendruomenių bendrą gerovę ir įvairovę ir kad galimybės asmenims su negalia visapusiškai naudotis žmogaus teisėmis ir pagrindinėmis laisvėmis suteikimo skatinimas ir visapusiško asmenų su negalia dalyvavimo skatinimas leis sustiprinti jų priklausymo visuomenei pojūtį ir labai paskatins didelę žmogiškojo, socialinio ir ekonominio visuomenės vystymosi pažangą bei skurdo panaikinimą;

n) *pripažindamos* asmenų su negalia asmeninio savarankiškumo ir nepriklausomumo, įskaitant laisvę rinktis, svarbą;

o) *manydamos,* kad asmenims su negalia turėtų būti suteikta galimybė aktyviai dalyvauti sprendimų dėl politikos krypčių ir programų, įskaitant tas, kurios yra tiesiogiai su jais susijusios, priėmimo procesuose;

p) *susirūpinusios* sudėtingomis sąlygomis, su kuriomis susiduria asmenys su negalia, patiriantys įvairių ar sunkesnių formų diskriminaciją dėl rasės, odos spalvos, lyties, kalbos, religijos, politinių ar kitokių įsitikinimų, nacionalinės, etninės, autochtonų ar socialinės kilmės, turtinės padėties, gimimo, amžiaus ar kitokio statuso;

q) *pripažindamos,* kad moterims ir mergaitėms su negalia tiek namuose, tiek už namų ribų dažnai kyla didesnis smurto, sužalojimo ar prievartos pavojus, taip pat pavojus

susidurti su atsainiu ar aplaidžiu požiūriu, netinkamu elgesiu ar išnaudojimu;

r) *pripažindamos,* kad vaikams su negalia turėtų būti suteiktos galimybės lygiai su kitais vaikais visapusiškai naudotis visomis žmogaus teisėmis ir pagrindinėmis laisvėmis, ir primindamos įsipareigojimus šioje srityje, kuriuos prisiėmė valstybės, Vaiko teisių konvencijos šalys;

s) *pabrėždamos* būtinybę atsižvelgti į lyčių aspektą dedant visas pastangas skatinti asmenis su negalia visapusiškai naudotis žmogaus teisėmis ir pagrindinėmis laisvėmis;

t) *pabrėždamos*, kad dauguma asmenų su negalia gyvena skurdo sąlygomis, ir šiuo požiūriu pripažindamos itin svarbų poreikį spręsti skurdo neigiamo poveikio asmenims su negalia problemą;

u) *atsižvelgdamos* į tai, kad taikos ir saugumo sąlygos, grindžiamos visišku Jungtinių Tautų Chartijoje įtvirtintų tikslų ir principų paisymu ir galiojančių dokumentų dėl žmogaus teisių laikymusi, yra būtinos siekiant suteikti visapusę apsaugą asmenims su negalia, visų pirma ginkluotųjų konfliktų ir užsienio valstybių okupacijos metu;

v) *pripažindamos* fizinės, socialinės, ekonominės ir kultūrinės aplinkos, sveikatos ir švietimo, informacijos ir ryšių prieinamumo svarbą sudarant asmenims su negalia galimybes visapusiškai naudotis visomis žmogaus teisėmis ir pagrindinėmis laisvėmis;

w) *suvokdamos*, kad kiekvienas asmuo, turintis pareigų kitiems asmenims ir bendruomenei, kuriai jis ar ji priklauso, privalo siekti, kad būtų skatinamos Tarptautinėje žmogaus teisių chartijoje pripažintos teisės ir būtų jų paisoma;

x) *įsitikinusios,* kad šeima yra prigimtinis ir pagrindinis visuomenės vienetas ir ji turi teisę būti ginama visuomenės ir valstybės, taip pat kad asmenims su negalia ir jų šeimos nariams turėtų būti užtikrinta būtina apsauga ir pagalba tam, kad šeimos galėtų prisidėti prie to, kad asmenys su negalia visapusiškai ir lygiateisiškai naudotųsi teisėmis;

y) *įsitikinusios,* kad viena visa apimanti tarptautinė konvencija, skirta asmenų su negalia teisėms ir orumui skatinti ir apsaugoti, reikšmingai prisidės, kad būtų ištaisyta labai nepalanki asmenų su negalia socialinė padėtis, ir skatins juos dalyvauti lygiomis galimybėmis pilietinėje, politinėje, ekonominėje, socialinėje ir kultūrinėje srityse tiek besivystančiose, tiek išsivysčiusiose valstybėse,

susitarė:

1 straipsnis

Tikslas

Šios Konvencijos tikslas – skatinti, apsaugoti ir užtikrinti visų asmenų su negalia

visapusišką ir lygiateisį naudojimąsi visomis žmogaus teisėmis ir pagrindinėmis laisvėmis, taip pat skatinti pagarbą šių asmenų prigimtiniam orumui.

Prie asmenų su negalia priskiriami asmenys, turintys ilgalaikių fizinių, psichikos, intelekto ar jutimo sutrikimų, kurie sąveikaudami su įvairiomis kliūtimis gali trukdyti šiems asmenims visapusiškai ir veiksmingai dalyvauti visuomenėje lygiai su kitais asmenimis.

2 straipsnis
Apibrėžtys

Šioje Konvencijoje:

„bendravimas“ – kalbų vartojimas, teksto rodymas, Brailio rašto, taktilinio bendravimo, stambių rašmenų, prieinamų multimedijos priemonių, taip pat rašytinės medžiagos, garsinių priemonių naudojimas, paprastos kalbos vartojimas, skaitovų paslaugos, taip pat patobulintų ir alternatyvių bendravimo būdų, priemonių ir formų naudojimas, įskaitant prieinamas informacines ir ryšių technologijas;

„kalba“ – šnekamoji ir gestų kalba, taip pat kitos ne šnekamosios kalbos formos;

„diskriminacija dėl negalios“ – bet koks išskyrimas, atskyrimas ar apribojimas dėl negalios, kuriais siekiama pabloginti ar paneigti arba dėl kurių pabloginamas ar paneigiamas visų žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių pripažinimas, įgyvendinimas ar naudojimasis jomis lygiai su kitais asmenimis politinėje, ekonominėje, socialinėje, kultūrinėje, pilietinėje ar bet kurioje kitoje srityje. Ji apima visų formų diskriminaciją, įskaitant atsisakymą tinkamai pritaikyti sąlygas;

„tinkamas sąlygų pritaikymas“ – būtini ir tinkami pakeitimai ir pritaikymas, dėl kurių nepatiriama neproporcinga ar nepagrįsta našta ir kurių reikia konkrečiu atveju siekiant užtikrinti asmenims su negalia galimybę naudotis visomis žmogaus teisėmis ir pagrindinėmis laisvėmis lygiai su kitais asmenimis ar galimybę įgyvendinti šias teises ir laisves;

„universalus dizainas“ – gaminių, aplinkos, programų ir paslaugų, skirtų naudoti visiems žmonėms kuo platesniu mastu, dizainas, kai nėra pritaikymo ar specializuoto dizaino būtinybės. Sąvoka „universalus dizainas“ taip pat apima pagalbinius įrenginius, skirtus konkrečioms asmenų su negalia grupėms, kai tai yra būtina.

3 straipsnis
Bendrieji principai

Šios Konvencijos principai:

a) pagarbos asmens prigimtiniam orumui, asmeniniam savarankiškumui, įskaitant laisvę rinktis, ir nepriklausomumui;

b) nediskriminavimo;

c) visapusiško ir veiksmingo dalyvavimo ir įtraukimo į visuomenę;

d) pagarbos asmenų su negalia skirtumams ir jų, kaip žmonių įvairovės ir žmonijos dalies, pripažinimo;

e) lygių galimybių;

f) prieinamumo;

g) vyrų ir moterų lygybės;

h) pagarbos besivystantiems vaikų su negalia gebėjimams ir pagarbos vaikų su negalia teisei išsaugoti savo tapatybes.

4 straipsnis
Bendrieji įsipareigojimai

1. Valstybės, šios Konvencijos Šalys, įsipareigoja užtikrinti ir skatinti visapusišką visų asmenų su negalia visų žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių įgyvendinimą be jokios diskriminacijos dėl negalios. Šiuo tikslu valstybės, šios Konvencijos Šalys, įsipareigoja:

a) imtis visų atitinkamų teisės aktų leidybos, administracinių ir kitokių priemonių šios Konvencijos pripažintoms teisėms įgyvendinti;

b) imtis visų atitinkamų priemonių, įskaitant teisės aktų leidybos priemones, kad būtų pakeisti ar panaikinti galiojantys įstatymai, kiti teisės aktai, papročiai ir praktika, diskriminuojantys asmenis su negalia;

c) atsižvelgti į asmenų su negalia žmogaus teisių apsaugą ir skatinimą visose politikos srityse ir programose;

d) nesiimti jokių veiksmų ar praktikos, kurie būtų nesuderinami su šia Konvencija, ir užtikrinti, kad valstybės institucijos ir įstaigos veiktų pagal šios Konvencijos nuostatas;

e) imtis visų atitinkamų priemonių, skirtų bet kokio asmens, organizacijos ar privačios įmonės taikomai diskriminacijai dėl negalios panaikinti;

f) imtis arba skatinti imtis šios Konvencijos 2 straipsnyje apibrėžtų universalaus dizaino prekių, paslaugų, įrangos ir priemonių, kuriuos reikėtų kuo mažiau ir

mažiausiomis sąnaudomis pritaikyti siekiant patenkinti asmenų su negalia individualius poreikius, mokslinių tyrimų ir plėtros, skatinti jų prieinamumą ir naudojimą, taip pat skatinti diegti universalų dizainą rengiant standartus ir gaires;

g) imtis arba skatinti imtis mokslinių tyrimų ir plėtros naujųjų technologijų srityje, įskaitant informacines ir ryšių technologijas, mobilumą palengvinančias priemones, prietaisus ir pagalbines technologijas, tinkamas asmenims su negalia, taip pat skatinti jų prieinamumą ir naudojimą, teikiant pirmenybę technologijoms už prieinamą kainą;

h) teikti prieinamą informaciją asmenims su negalia apie mobilumą palengvinančias priemones, prietaisus ir pagalbines technologijas, įskaitant naująsias technologijas, taip pat apie kitokias pagalbos formas, pagalbines paslaugas ir priemones;

i) skatinti su asmenimis su negalia dirbančių specialistų ir personalo mokymą šioje Konvencijoje pripažįstamų teisių srityje, kad būtų geriau teikiama pagalba ir paslaugos, kurias garantuoja šios teisės.

2. Ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių srityje kiekviena valstybė, šios Konvencijos Šalis, įsipareigoja kuo geriau panaudodama savo turimus išteklius ir prireikus bendradarbiaudama tarptautiniu lygiu imtis priemonių, kad nuosekliai pasiektų šių teisių visišką įgyvendinimą, nepažeisdama tų šioje Konvencijoje įtvirtintų įsipareigojimų, kurie pagal tarptautinę teisę yra taikomi tiesiogiai.

3. Rengdamos bei įgyvendindamos teisės aktus ir politikos strategijas, skirtas šiai Konvencijai įgyvendinti, ir vykdydamos kitokius sprendimų priėmimo asmenų su negalia klausimais procesus, valstybės, šios Konvencijos Šalys, glaudžiai konsultuojasi su asmenimis su negalia, įskaitant vaikus su negalia, ir aktyviai juos įtraukia per jiems atstovaujančias organizacijas.

4. Nė viena šios Konvencijos nuostata neturi įtakos jokioms nuostatoms, kurios leidžia geriau įgyvendinti asmenų su negalia teises ir kurios gali būti įtvirtintos valstybės, šios Konvencijos Šalies, teisėje arba tai valstybei galiojančiose tarptautinės teisės nuostatose. Negalima apriboti ar nukrypti nuo bet kurių žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių, pripažįstamų ar galiojančių bet kurioje valstybėje, šios Konvencijos Šalyje, pagal įstatymą, konvencijas, teisinį reglamentavimą ar papročius, ta dingstimi, kad ši Konvencija nepripažįsta tokių teisių ar laisvių ar kad ji pripažįsta jas mažesniu mastu.

5. Šios Konvencijos nuostatos be jokių apribojimų ar išimčių taikomos visoms federacinių valstybių sudedamosioms dalims.

5 straipsnis

Lygybė ir nediskriminavimas

1. Valstybės, šios Konvencijos Šalys, pripažįsta, kad prieš įstatymą ir pagal įstatymą visi asmenys yra lygūs, taip pat turi teisę į vienodą apsaugą ir teisę vienodai naudotis įstatymo teikiamomis galimybėmis be jokios diskriminacijos.

2. Valstybės, šios Konvencijos Šalys, draudžia bet kokią diskriminaciją dėl negalios ir garantuoja asmenims su negalia vienodą ir veiksmingą teisinę apsaugą nuo diskriminacijos dėl bet kokios priežasties.

3. Siekdamos skatinti lygybę ir panaikinti diskriminaciją, valstybės, šios Konvencijos Šalys, imasi visų atitinkamų veiksmų, kad užtikrintų tinkamą sąlygų pritaikymą.

4. Konkrečios priemonės, kurių reikia faktinei asmenų su negalia lygybei paspartinti ar pasiekti, pagal šios Konvencijos nuostatas nelaikomos diskriminacija.

6 straipsnis

Moterys su negalia

1. Valstybės, šios Konvencijos Šalys, pripažįsta, kad moterys ir mergaitės su negalia patiria įvairių formų diskriminaciją, ir dėl to imasi priemonių, užtikrinančių, kad jos visapusiškai ir lygiateisiškai galėtų naudotis visomis žmogaus teisėmis ir pagrindinėmis laisvėmis.

2. Valstybės, šios Konvencijos Šalys, imasi visų atitinkamų priemonių, kad užtikrintų moterų visapusišką vystymąsi, pažangą ir įgalinimą, siekiant garantuoti joms šioje Konvencijoje įtvirtintų žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių įgyvendinimą ir naudojimąsi jomis.

7 straipsnis

Vaikai su negalia

1. Valstybės, šios Konvencijos Šalys, imasi visų būtinų priemonių, kad užtikrintų vaikų su negalia visapusišką naudojimąsi visomis žmogaus teisėmis ir pagrindinėmis laisvėmis lygiai su kitais vaikais.

2. Visuose veiksmuose, susijusiuose su vaikais su negalia, pirmiausia atsižvelgiama į geriausius vaiko interesus.

3. Valstybės, šios Konvencijos Šalys, užtikrina, kad vaikai su negalia turėtų teisę

laisvai reikšti savo nuomonę visais su jais susijusiais klausimais, kad į jų nuomonę būtų tinkamai atsižvelgiama pagal jų amžių ir brandos lygį lygiai su kitais vaikais ir kad vaikams su negalia būtų suteikiama pagal negalią ir pagal amžių tinkama pagalba įgyvendinant minėtą teisę.

8 straipsnis
Visuomenės švietimas

1. Valstybės, šios Konvencijos Šalys, įsipareigoja imtis neatidėliotinų, veiksmingų ir atitinkamų priemonių, kad:

a) šviestų visuomenę, taip pat ir šeimos lygmeniu, asmenų su negalia klausimais ir ragintų gerbti asmenų su negalia teises ir jų orumą;

b) visose gyvenimo srityse kovotų su stereotipais, išankstinėmis nuostatomis ir žalinga praktika, susijusiais su asmenimis su negalia, įskaitant dėl lyties ir amžiaus;

c) didintų informuotumą apie asmenų su negalia gebėjimus ir indėlį.

2. Priemonės, kurių imamasi šiuo tikslu, apima:

a) veiksmingų visuomenės informavimo kampanijų inicijavimą ir rengimą siekiant:

i) ugdyti supratingumą asmenų su negalia teisių atžvilgiu;

ii) skatinti teigiamą suvokimą apie asmenis su negalia ir didesnį visuomenės sąmoningumą jų atžvilgiu;

iii) skatinti asmenų su negalia įgūdžių, pasiekimų ir gebėjimų, taip pat jų indėlio darbo vietoje ir darbo rinkoje pripažinimą;

b) pagarbos asmenų su negalia teisėms ugdymą visais švietimo sistemos lygmenimis, įskaitant visus vaikus nuo mažens;

c) raginimą, kad visi visuomenės informavimo priemonių atstovai formuotų tokį asmenų su negalia įvaizdį, kuris atitiktų šios Konvencijos tikslą;

d) visuomenės informavimo ir mokymo programų, susijusių su asmenimis su negalia ir asmenų su negalia teisėmis, rėmimą.

9 straipsnis
Prieinamumas

1. Valstybės, šios Konvencijos Šalys, siekdamos, kad asmenys su negalia galėtų gyventi savarankiškai ir visapusiškai dalyvauti visose gyvenimo srityse, imasi atitinkamų priemonių, kad užtikrintų asmenims su negalia lygiai su kitais asmenimis fizinės aplinkos,

transporto, informacijos ir ryšių, įskaitant informacines ir ryšių technologijas ir sistemas, taip pat kitų visuomenei atvirų objektų ir teikiamų paslaugų prieinamumą tiek miesto, tiek kaimo vietovėse. Šios priemonės, kurios apima prieinamumo kliūčių ir trukdžių nustatymą ir pašalinimą, *inter alia* taikomos:

a) pastatams, keliams, transporto priemonėms ir kitokiems vidaus ir lauko objektams, įskaitant mokyklas, būstą, medicinos įstaigas ir darbo vietas;

b) informacijos, ryšių ir kitokioms paslaugoms, įskaitant elektronines paslaugas ir skubios pagalbos paslaugas.

2. Valstybės, šios Konvencijos Šalys, taip pat imasi atitinkamų priemonių, siekdamos:

a) rengti ir skleisti visuomenei atvirų objektų ir teikiamų paslaugų prieinamumo būtiniausius standartus bei gaires ir kontroliuoti, kaip jie įgyvendinami;

b) užtikrinti, kad privačios įmonės, siūlančios visuomenei atvirus objektus ir teikiamas paslaugas, atsižvelgtų į visus prieinamumo asmenims su negalia aspektus;

c) rengti suinteresuotoms šalims mokymus prieinamumo sunkumų, su kuriais susiduria asmenys su negalia, klausimais;

d) pastatuose ir kituose visuomenei atviruose objektuose įrengti ženklus Brailio raštu ir kitomis lengvai perskaitomomis ir suprantamomis formomis;

e) suteikti galimybę pasinaudoti įvairių pagalbininkų ir tarpininkų paslaugomis, įskaitant gidus, skaitovus ir profesionalius gestų kalbos vertėjus, kad palengvintų pastatų ir kitų visuomenei atvirų objektų prieinamumą;

f) skatinti kitokias atitinkamas pagalbos ir paramos asmenims su negalia formas, kad užtikrintų jiems galimybę gauti informaciją;

g) skatinti naujų informacinių ir ryšių technologijų ir sistemų, taip pat ir interneto, prieinamumą asmenims su negalia;

h) ankstyvuoju etapu skatinti prieinamų informacinių ir ryšių technologijų ir sistemų projektavimą, kūrimą, gamybą ir platinimą, kad šios technologijos taptų prieinamomis už mažiausią įmanomą kainą.

10 straipsnis
Teisė į gyvybę

Valstybės, šios Konvencijos Šalys, dar kartą patvirtina, kad kiekvienas žmogus turi prigimtinę teisę į gyvybę, ir imasi visų būtinų priemonių, kad užtikrintų galimybę asmenims su negalia lygiai su kitais asmenimis veiksmingai naudotis šia teise.

11 straipsnis

Pavojingos situacijos ir ekstremaliosios humanitarinės situacijos

Valstybės, šios Konvencijos Šalys, laikydamosi savo įsipareigojimų pagal tarptautinę teisę, įskaitant tarptautinę humanitarinę teisę ir tarptautinę žmogaus teisių teisę, imasi visų būtinų priemonių, kad užtikrintų asmenų su negalia apsaugą ir saugumą pavojingose situacijose, įskaitant ginkluotuosius konfliktus, ekstremaliąsias humanitarines situacijas ir stichines nelaimes.

12 straipsnis

Lygybė prieš įstatymą

1. Valstybės, šios Konvencijos Šalys, dar kartą patvirtina, kad asmenys su negalia visais atvejais turi teisę prieš įstatymą būti laikomi teisės subjektais.

2. Valstybės, šios Konvencijos Šalys, pripažįsta, kad asmenys su negalia turi teisinį veiksnumą lygiai su kitais asmenimis visose gyvenimo srityse.

3. Valstybės, šios Konvencijos Šalys, imasi atitinkamų priemonių, kad suteiktų asmenims su negalia galimybę pasinaudoti pagalba, kurios jiems gali prireikti įgyvendinant savo teisinį veiksnumą.

4. Valstybės, šios Konvencijos Šalys, užtikrina, kad visos priemonės, susijusios su teisinio veiksnumo įgyvendinimu, suteiktų atitinkamas ir veiksmingas garantijas, siekiant užkirsti kelią piktnaudžiavimui pagal tarptautinę žmogaus teisių teisę. Tokios garantijos užtikrina, kad priemonėmis, susijusiomis su teisinio veiksnumo įgyvendinimu, būtų paisoma asmens teisių, valios ir pageidavimų, dėl jų neatsirastų interesų konfliktas ir nebūtų piktnaudžiaujama įtaka, kad jos būtų proporcingos ir pritaikytos su asmeniu susijusioms aplinkybėms, būtų taikomos kuo trumpesnį laiką ir kad jas reguliariai peržiūrėtų kompetentinga, nepriklausoma ir nešališka institucija ar teismas. Garantijos turi būti proporcingos tokių priemonių įtakos asmens teisėms ir interesams mastui.

5. Valstybės, šios Konvencijos Šalys, laikydamosi šio straipsnio nuostatų, imasi visų atitinkamų ir veiksmingų priemonių, kad užtikrintų asmenų su negalia lygias teises nuosavybės teise turėti turtą ar jį paveldėti, tvarkyti savo finansinius reikalus ir turėti vienodas galimybes su kitais asmenimis gauti banko paskolas, hipotekos ir kitokių formų finansinius kreditus, ir užtikrina, kad iš asmenų su negalia nebūtų savavališkai atimama jų nuosavybė.

13 straipsnis

Teisė į teisingumą

1. Valstybės, šios Konvencijos Šalys, užtikrina asmenims su negalia veiksmingą teisę į teisingumą lygiai su kitais asmenimis, įskaitant procesinių ir pagal amžių tinkamų sąlygų sudarymą, kad jiems būtų užtikrinta galimybė kaip tiesioginiams ir netiesioginiams dalyviams, taip pat ir kaip liudytojams, veiksmingai dalyvauti visuose teismo procesuose, įskaitant tyrimo ir kitus parengiamuosius etapus.

2. Valstybės, šios Konvencijos Šalys, siekdamos padėti užtikrinti asmenims su negalia veiksmingą teisę į teisingumą, remia teisingumo įgyvendinimo ir užtikrinimo sistemos darbuotojų, įskaitant policijos ir kalėjimų darbuotojus, atitinkamą mokymą.

14 straipsnis

Asmens laisvė ir saugumas

1. Valstybės, šios Konvencijos Šalys, užtikrina, kad asmenys su negalia lygiai su kitais asmenimis:

a) naudotųsi teise į asmens laisvę ir saugumą;

b) kad tokiems asmenims nebūtų neteisėtai ar savavališkai atimta jų laisvė ir kad bet koks laisvės atėmimas atitiktų teisę, ir kad laisvės atėmimas jokiu būdu nebūtų teisinamas negalia.

2. Valstybės, šios Konvencijos Šalys, užtikrina, kad tais atvejais, kai asmenims su negalia bet kokio proceso pagrindu yra atimama jų laisvė, jie lygiai su kitais asmenimis turėtų teisę į garantijas pagal tarptautinę žmogaus teisių teisę ir su jais turi būti elgiamasi laikantis šios Konvencijos tikslų ir principų, įskaitant tinkamą sąlygų pritaikymą.

15 straipsnis

Laisvė nepatirti kankinimų arba žiauraus, nežmoniško ar žeminančio elgesio arba baudimo

1. Niekas negali būti kankinamas ar patirti žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį arba baudimą. Visų pirma nė su vienu asmeniu, be jo ar jos laisvo sutikimo, negali būti atliekami jokie medicininiai ar moksliniai bandymai.

2. Valstybės, šios Konvencijos Šalys, imasi visų veiksmingų teisės aktų leidybos,

administracinių, teisminių ar kitų priemonių, kad lygiai su kitais asmenimis užkirstų kelią asmenų su negalia kankinimams arba žiauriam, nežmoniškam ar žeminančiam elgesiui arba baudimui.

16 straipsnis

Laisvė nepatirti išnaudojimo, smurto ir prievartos

1. Valstybės, šios Konvencijos Šalys, imasi visų atitinkamų teisės aktų leidybos, administracinių, socialinių, švietimo ir kitų priemonių, kad apsaugotų asmenis su negalia tiek namuose, tiek už namų ribų nuo bet kokios formos išnaudojimo, smurto ir prievartos, taip pat dėl aspektų, susijusių su lytimi.

2. Valstybės, šios Konvencijos Šalys, taip pat imasi visų atitinkamų priemonių, kad užkirstų kelią visų formų išnaudojimui, smurtui ir prievartai, užtikrindamos *inter alia* atitinkamų formų pagalbą ir paramą, atsižvelgiant į lytį ir amžių, asmenims su negalia bei jų šeimoms ir juos slaugantiems ar prižiūrintiems asmenims, įskaitant informacijos teikimą ir švietimą apie tai, kaip išvengti išnaudojimo, smurto ir prievartos atvejų, juos atpažinti ir pranešti apie juos. Valstybės, šios Konvencijos Šalys, užtikrina, kad apsaugos paslaugos būtų teikiamos atsižvelgiant į amžių, lytį ir negalios pobūdį.

3. Valstybės, šios Konvencijos Šalys, siekdamos užkirsti kelią visų formų išnaudojimui, smurtui ir prievartai atsirasti, užtikrina, kad nepriklausomos institucijos veiksmingai kontroliuotų visas asmenims su negalia skirtas priemones ir programas.

4. Valstybės, šios Konvencijos Šalys, imasi visų atitinkamų priemonių asmenų su negalia, tapusių bet kokios formos išnaudojimo, smurto ar prievartos aukomis, fizinės, pažinimo ir psichologinės būklės atkūrimui, reabilitacijai ir socialinei reintegracijai paskatinti, įskaitant apsaugos paslaugų teikimą. Toks būklės atkūrimas ir reintegracija turi vykti aplinkoje, kuri gerintų asmens sveikatą, gerovę, didintų savigarbą, orumą ir savarankiškumą ir kurioje būtų atsižvelgta į susijusius su lytimi ir amžiumi poreikius.

5. Valstybės, šios Konvencijos Šalys, priima veiksmingus teisės aktus ir nustato politikos strategijas, įskaitant teisės aktus ir politikos strategijas, kuriuose pagrindinis dėmesys skiriamas moterims ir vaikams, kad užtikrintų asmenų su negalia išnaudojimo, smurto ir prievartos prieš tokius asmenis atvejų nustatymą, ištyrimą ir prireikus patraukimą atsakomybėn už tokius veiksmus.

17 straipsnis

Asmens neliečiamumo apsauga

Kiekvienas asmuo su negalia turi teisę į tai, kad lygiai su kitais asmenimis būtų gerbiamas jo ar jos fizinis ir psichinis neliečiamumas.

18 straipsnis

Judėjimo laisvė ir pilietybė

1. Valstybės, šios Konvencijos Šalys, pripažįsta asmenų su negalia teises į judėjimo laisvę, laisvę pasirinkti gyvenamąją vietą ir teisę į pilietybę lygiai su kitais asmenimis, įskaitant užtikrinimą, kad:

a) asmenys su negalia turėtų teisę įgyti ir pasikeisti pilietybę ir jiems nebūtų savavališkai ar dėl negalios atimta jų pilietybė;

b) asmenims su negalia dėl jų negalios nebūtų atimta galimybė įgyti, turėti ir panaudoti jų pilietybę patvirtinančius dokumentus ar kitus jų tapatybę patvirtinančius dokumentus arba galimybė pasinaudoti atitinkamomis procedūromis, pavyzdžiui, imigracijos procedūra, kurios gali būti būtinos siekiant sudaryti sąlygas naudotis teise į judėjimo laisvę;

c) asmenys su negalia galėtų be apribojimų išvykti iš bet kurios šalies, įskaitant savo šalį;

d) asmenims su negalia savavališkai ar dėl negalios nebūtų atimta teisė vykti į savo šalį.

2. Vaikai su negalia registruojami iš karto tik gimę ir nuo gimimo momento įgyja teisę į vardą, teisę įgyti pilietybę, taip pat, kiek tai yra įmanoma, teisę žinoti, kas yra jų tėvai, ir teisę į tėvų rūpestį.

19 straipsnis

Gyvenimas savarankiškai ir įtraukimas į bendruomenę

Valstybės, šios Konvencijos Šalys, pripažįsta visų asmenų su negalia lygią teisę gyventi bendruomenėje, turint lygias galimybes su kitais rinktis, ir imasi veiksmingų bei atitinkamų priemonių, kad sudarytų sąlygas asmenims su negalia visapusiškai naudotis šia teise ir būti visiškai įtrauktiems į bendruomenę bei dalyvauti joje, taip pat užtikrindamos, kad:

a) asmenys su negalia turėtų galimybę lygiai su kitais asmenimis pasirinkti savo gyvenamąją vietą ir kur jie nori gyventi ir su kuo ir neturėtų būti verčiami gyventi tam tikroje gyvenamojoje aplinkoje;

b) asmenys su negalia turėtų galimybę pasinaudoti įvairiomis namuose, gyvenamojoje vietoje ir bendruomenėje teikiamomis paslaugomis ir pagalba, įskaitant asmeninę pagalbą, kuri yra būtina siekiant palaikyti gyvenimą bendruomenėje bei įtraukimą į ją ir išvengti izoliacijos ar atskyrimo nuo bendruomenės;

c) asmenys su negalia lygiai su kitais asmenimis turėtų galimybę naudotis visiems gyventojams skirtomis bendro naudojimo paslaugomis ir patogumais, kurie turi atitikti jų poreikius.

20 straipsnis

Asmens mobilumas

Valstybės, šios Konvencijos Šalys, imasi veiksmingų priemonių, kad užtikrintų kuo savarankiškesnį asmenų su negalia mobilumą, įskaitant šias priemones:

a) sąlygų sudarymą asmenų su negalia mobilumui jų pasirinktu būdu ir laiku už prieinamą kainą;

b) sąlygų sudarymą asmenų su negalia galimybėms gauti kokybiškas mobilumą palengvinančias priemones, įrenginius, pagalbines technologijas ir pagalbininkų bei tarpininkų pagalbą, įskaitant galimybę jais pasinaudoti už prieinamą kainą;

c) mobilumo įgūdžių mokymo asmenims su negalia ir personalui, dirbančiam su asmenimis su negalia, organizavimą;

d) skatinimą, kad įmonės, gaminančios mobilumą palengvinančias priemones, įrenginius ir pagalbines technologijas, atsižvelgtų į visus asmenų su negalia mobilumo aspektus.

21 straipsnis

Saviraiškos laisvė ir laisvė reikšti nuomonę, galimybė gauti informaciją

Valstybės, šios Konvencijos Šalys, imasi visų atitinkamų priemonių, siekdamos užtikrinti, kad asmenys su negalia galėtų naudotis teise į saviraiškos laisvę ir laisvę reikšti savo nuomonę, įskaitant laisvę ieškoti, gauti bei skleisti informaciją ir idėjas lygiai su kitais asmenimis ir visomis pasirinktomis šios Konvencijos 2 straipsnyje apibrėžtomis bendravimo priemonėmis, įskaitant šias priemones:

a) plačiajai visuomenei skirtos informacijos teikimą asmenims su negalia laiku, be papildomo mokesčio, prieinamomis formomis ir technologijomis, kurios atitiktų skirtingą negalios pobūdį;

b) gestų kalbų, Brailio rašto, patobulintų ir alternatyvių bendravimo būdų, taip pat asmenų su negalia pasirinktų visų kitų prieinamų bendravimo priemonių, būdų ir formų pripažinimą ir sąlygų naudotis jais oficialiai bendraujant sudarymą;

c) raginimą, kad privačios įmonės, teikiančios paslaugas plačiajai visuomenei, įskaitant internetu teikiamas paslaugas, teiktų informaciją ir paslaugas tokiomis formomis, kurios būtų prieinamos asmenims su negalia ir kuriomis jie galėtų naudotis;

d) skatinimą, kad visuomenės informavimo priemonės, įskaitant informacijos internetu teikėjus, padarytų savo paslaugas prieinamas asmenims su negalia;

e) gestų kalbų pripažinimą ir skatinimą jas vartoti.

22 straipsnis
Privataus gyvenimo neliečiamumas

1. Negali būti savavališkai ar neteisėtai kišamasi į nė vieno asmens su negalia privatų gyvenimą, šeimą, namus arba susirašinėjimą ar kitas bendravimo formas arba neteisėtai kėsinamasi į jo ar jos garbę ir reputaciją, nepaisant tokio asmens gyvenamosios vietos ar gyvenimo sąlygų. Asmenys su negalia turi teisę į įstatymu nustatytą apsaugą nuo tokio kišimosi ar kėsinimosi.

2. Valstybės, šios Konvencijos Šalys, lygiai su kitais asmenimis saugo asmenų su negalia asmens duomenų, su jų sveikatos būkle ir reabilitacija susijusios informacijos konfidencialumą.

23 straipsnis
Būsto ir šeimos neliečiamumas

1. Valstybės, šios Konvencijos Šalys, imasi veiksmingų ir atitinkamų priemonių, kad panaikintų asmenų su negalia diskriminaciją visais klausimais, susijusiais su santuoka, šeima, tėvyste (motinyste) ir asmeniniais santykiais, lygiai su kitais asmenimis, siekdamos užtikrinti, kad:

a) būtų pripažinta visų asmenų su negalia, kurie yra sukakę santuokinį amžių, teisė susituokti ir sukurti šeimą esant laisvam ir visiškam asmenų, kurie ketina susituokti, sutikimui;

b) būtų pripažintos asmenų su negalia teisės laisvai ir atsakingai priimti sprendimus dėl savo vaikų skaičiaus ir jų gimimo laikotarpių, taip pat teisė gauti pagal amžių tinkamą informaciją, teisė į švietimą reprodukcijos ir šeimos planavimo klausimais ir kad būtų suteiktos priemonės, kurios leistų jiems pasinaudoti šiomis teisėmis;

c) asmenys su negalia, įskaitant vaikus, lygiai su kitais asmenimis išsaugotų savo vaisingumą.

2. Valstybės, šios Konvencijos Šalys, užtikrina asmenų su negalia teises ir įsipareigojimus, susijusius su globa, rūpyba, įvaikinimu ar panašiais institutais, jeigu tokios sąvokos yra nacionalinės teisės aktuose; visais atvejais pirmenybė teikiama geriausiems vaiko interesams. Valstybės, šios Konvencijos Šalys, teikia atitinkamą pagalbą asmenims su negalia, kai jie vykdo su vaikų auginimu susijusius įsipareigojimus.

3. Valstybės, šios Konvencijos Šalys, užtikrina, kad vaikai su negalia turėtų lygias teises, susijusias su šeimos gyvenimu. Siekdamos įgyvendinti šias teises ir užkirsti kelią, kad vaikai su negalia nebūtų slepiami, paliekami, neprižiūrimi ir atskiriami, valstybės, šios Konvencijos Šalys, įsipareigoja teikti ankstyvą ir išsamią informaciją, paslaugas ir paramą vaikams su negalia ir jų šeimoms.

4. Valstybės, šios Konvencijos Šalys, užtikrina, kad vaikas nebūtų atskirtas nuo savo tėvų prieš jų valią, išskyrus atvejus, kai kompetentingos institucijos, kurių sprendimus gali peržiūrėti teismas, pagal galiojančią teisę ir procedūras nustato, kad toks atskyrimas yra būtinas dėl geriausių vaiko interesų. Vaikas jokiu būdu negali būti atskirtas nuo tėvų dėl savo negalios arba dėl vieno ar abiejų tėvų negalios.

5. Tais atvejais, kai artimieji giminaičiai negali pasirūpinti vaiku su negalia, valstybės, šios Konvencijos Šalys, deda visas pastangas, kad suteiktų jam alternatyvią tolesnės eilės giminaičių globą, o jeigu to nepavyksta padaryti – vietą bendruomenėje gyvenimo šeimoje sąlygomis.

24 straipsnis
Švietimas

1. Valstybės, šios Konvencijos Šalys, pripažįsta asmenų su negalia teisę į mokslą. Siekdamos įgyvendinti šią teisę nediskriminuojant ir lygiomis galimybėmis, valstybės, šios Konvencijos Šalys, užtikrina įtraukųjį visų lygių švietimą ir mokymąsi visą gyvenimą, kuriais būtų siekiama:

a) visapusiškai ugdyti žmogiškąjį potencialą ir orumą bei savigarbą, taip pat didinti pagarbą žmogaus teisėms, pagrindinėms laisvėms ir žmonių įvairovei;

b) ugdyti asmenų su negalia asmenybę, talentus ir kūrybiškumą, taip pat savo protinius ir fizinius gebėjimus pagal visas jų galimybes;

c) suteikti asmenims su negalia galimybę veiksmingai dalyvauti laisvos visuomenės gyvenime.

2. Įgyvendindamos šią teisę, valstybės, šios Konvencijos Šalys, užtikrina, kad:

a) asmenys su negalia dėl savo negalios nebūtų atskirti nuo bendros švietimo sistemos ir vaikams su negalia dėl negalios nebūtų atimta galimybė įgyti nemokamą ir privalomą pradinį arba vidurinį išsilavinimą;

b) asmenys su negalia turėtų galimybę įgyti visiems tinkamą, kokybišką ir nemokamą pradinį išsilavinimą ir vidurinį išsilavinimą lygiai su kitais asmenimis tose bendruomenėse, kur jie gyvena;

c) būtų tinkamai pritaikytos sąlygos pagal asmens individualius poreikius;

d) asmenys su negalia gautų būtiną paramą bendroje švietimo sistemoje, siekiant sudaryti sąlygas jų veiksmingam švietimui;

e) aplinkoje, kuri geriausiai skatina akademinį ir socialinį vystymąsi, būtų teikiamos veiksmingos individualizuotos paramos priemonės, suderinamos su visapusiškos įtraukties tikslu.

3. Valstybės, šios Konvencijos Šalys, suteikia asmenims su negalia galimybę įgyti gyvenimo ir socialinio vystymosi įgūdžių, kad sudarytų sąlygas jiems visapusiškai ir lygiai su kitais dalyvauti švietimo procese ir bendruomenės gyvenime. Šiuo tikslu valstybės, šios Konvencijos Šalys, imasi atitinkamų priemonių, tarp jų:

a) sudaro sąlygas mokytis Brailio rašto, kitų specialiai pritaikytų šriftų, patobulintų ir alternatyvių bendravimo ir orientavimo būdų, priemonių ir formų, įgyti mobilumo įgūdžių, taip pat sudaro sąlygas gauti kitų asmenų su negalia teikiamą paramą ir mentorių paslaugas;

b) sudaro sąlygas mokytis gestų kalbos ir skatina kurčiųjų bendruomenės kalbinį identitetą;

c) užtikrina, kad neregių, kurčių arba kurčneregių asmenų, o visų pirma tokią negalią turinčių vaikų, švietimas vyktų asmeniui tinkamiausiomis kalbomis, prieinamais bendravimo būdais bei priemonėmis ir aplinkoje, kuri geriausiai skatina akademinį ir socialinį vystymąsi.

4. Siekdamos padėti užtikrinti šios teisės įgyvendinimą, valstybės, šios Konvencijos Šalys, imasi atitinkamų priemonių, kad įdarbintų mokytojus, įskaitant mokytojus su negalia, mokančius gestų kalbą ir (arba) Brailio raštą, ir apmokytų visuose švietimo lygmenyse dirbančius specialistus ir personalą. Toks mokymas turi apimti informavimą

apie negalią ir atitinkamų patobulintų ir alternatyvių bendravimo būdų, priemonių ir formų, švietimo metodikos ir medžiagos naudojimą, siekiant suteikti paramą asmenims su negalia.

5. Valstybės, šios Konvencijos Šalys, užtikrina, kad asmenys su negalia nepatirdami diskriminacijos ir lygiai su kitais asmenimis turėtų galimybę gauti bendrąjį aukštąjį išsilavinimą, profesinį mokymą, suaugusiųjų mokymą ir galimybę mokytis visą gyvenimą. Šiuo tikslu valstybės, šios Konvencijos Šalys, užtikrina, kad asmenims su negalia būtų tinkamai pritaikytos sąlygos.

25 straipsnis
Sveikata

Valstybės, šios Konvencijos Šalys, pripažįsta, kad asmenys su negalia turi teisę į aukščiausią įmanomą sveikatos lygį jų nediskriminuojant dėl negalios. Valstybės, šios Konvencijos Šalys, imasi visų atitinkamų priemonių, kad užtikrintų asmenų su negalia galimybę gauti sveikatos paslaugas, atsižvelgiant į lytį, įskaitant su sveikata susijusią reabilitaciją. Pirmiausia valstybės, šios Konvencijos Šalys:

a) teikia asmenims su negalia tokios pat pasiūlos, kokybės ir lygio nemokamas ar už prieinamą kainą sveikatos priežiūros paslaugas ir programas, kokios teikiamos ar taikomos kitiems asmenims, įskaitant lytinės ir reprodukcinės sveikatos ir gyventojams skirtas visuomenės sveikatos programas;

b) teikia šias sveikatos paslaugas, kurios yra būtinos asmenims su negalia būtent dėl jų negalios, įskaitant ankstyvą diagnozę ir prireikus intervenciją, ir paslaugas, skirtas asmenų, įskaitant vaikus ir vyresnio amžiaus žmones, tolesnės negalios tikimybei kuo labiau sumažinti ir užkirsti jai kelią;

c) teikia šias sveikatos paslaugas kuo arčiau žmonių bendruomenių, taip pat ir kaimo vietovėse;

d) reikalauja, kad sveikatos priežiūros specialistai teiktų asmenims su negalia tokios pat kokybės paslaugas kaip ir kitiems asmenims, taip pat ir remiantis laisvu bei informacija pagrįstu sutikimu, *inter alia* didinant informuotumą apie asmenų su negalia žmogaus teises, orumą, savarankiškumą ir poreikius per mokymą ir per valstybinės ir privačios sveikatos priežiūros etikos standartų sklaidą;

e) draudžia asmenų su negalia diskriminaciją teikiant sveikatos draudimo paslaugas ir gyvybės draudimo paslaugas, jei tokios rūšies draudimą leidžia nacionalinė teisė, ir pasirūpina, kad tokios paslaugos būtų teikiamos sąžiningomis ir pagrįstomis sąlygomis;

f) užkerta kelią diskriminuojančiam atsisakymui dėl negalios teikti sveikatos

priežiūrą ar sveikatos paslaugas, tiekti maistą ir skysčius.

26 straipsnis

Gebėjimų ir funkcijų lavinimas ir reabilitacija

1. Valstybės, šios Konvencijos Šalys, imasi veiksmingų ir atitinkamų priemonių, įskaitant kitų asmenų su negalia teikiamą paramą, kad asmenys su negalia galėtų įgyti ir išlaikyti didžiausią įmanomą savarankiškumą, visus fizinius, protinius, socialinius ir profesinius gebėjimus, taip pat būtų visapusiškai įtraukti į visas gyvenimo sritis ir jose dalyvautų. Šiuo tikslu valstybės, šios Konvencijos Šalys, organizuoja, stiprina ir plečia kompleksines gebėjimų ir funkcijų lavinimo ir reabilitacijos paslaugas bei programas, visų pirma sveikatos, užimtumo, švietimo ir socialinių paslaugų srityse, taip, kad tokios paslaugos ir programos:

a) prasidėtų kuo anksčiau ir būtų pagrįstos daugiadalykiu atskirų asmenų poreikių ir stipriųjų pusių įvertinimu;

b) remtų dalyvavimą ir įtrauktį į bendruomenę ir į visuomenę visais aspektais, būtų savanoriškos ir prieinamos asmenims su negalia kuo arčiau jų bendruomenių, taip pat ir kaimo vietovėse.

2. Valstybės, šios Konvencijos Šalys, remia specialistų ir personalo, dirbančių gebėjimų ir funkcijų lavinimo bei reabilitacijos paslaugų teikimo srityje, pradinio ir tęstinio mokymo plėtrą.

3. Valstybės, šios Konvencijos Šalys, skatina pagalbinių priemonių ir technologijų, skirtų asmenims su negalia ir susijusių su jų gebėjimų ir funkcijų lavinimu ir reabilitacija, prieinamumą, žinias apie jas ir naudojimą.

27 straipsnis

Darbas ir užimtumas

1. Valstybės, šios Konvencijos Šalys, pripažįsta asmenų su negalia teisę į darbą lygiai su kitais asmenimis; tai apima teisę į galimybę užsidirbti pragyvenimui iš laisvai pasirinkto darbo ar iš laisvai priimto darbo pasiūlymo darbo rinkoje ir darbo aplinkoje, kuri yra atvira, tinkama visiems ir prieinama asmenims su negalia. Valstybės, šios Konvencijos Šalys, užtikrina ir skatina įgyvendinti teisę į darbą, įskaitant teisę į darbą tų asmenų, kurie tampa asmenimis su negalia dirbdami, imdamosi atitinkamų priemonių, įskaitant ir teisės aktų priėmimą, kuriomis *inter alia* būtų:

a) draudžiama diskriminacija dėl negalios visais klausimais, susijusiais su visomis užimtumo formomis, įskaitant įdarbinimo sąlygas, priėmimą į darbą ir darbą, darbo išsaugojimą, kilimą tarnyboje ir saugias ir sveikatai nekenksmingas darbo sąlygas;

b) lygiai su kitais asmenimis ginamos asmenų su negalia teisės į teisingas ir palankias darbo sąlygas, įskaitant lygias galimybes ir vienodą atlyginimą už tokios pat vertės darbą, saugias ir sveikatai nekenksmingas darbo sąlygas, įskaitant apsaugą nuo priekabiavimo, ir skundų nagrinėjimą;

c) užtikrinama, kad asmenys su negalia galėtų įgyvendinti savo darbo ir profesinių sąjungų teises lygiai su kitais asmenimis;

d) asmenims su negalia suteikiama galimybė veiksmingai dalyvauti bendrose techninio ir profesinio orientavimo programose, naudotis įdarbinimo tarnybų teikiamomis paslaugomis bei dalyvauti profesiniame ir tęstiniame mokyme;

e) skatinamos asmenų su negalia užimtumo galimybės ir kilimas tarnyboje darbo rinkoje, taip pat pagalba ieškant, gaunant, išlaikant darbą ir sugrįžtant į darbą;

f) skatinamos savarankiško darbo, verslumo, kooperatyvų plėtros ir nuosavo verslo pradėjimo galimybės;

g) suteikiamos galimybės asmenis su negalia įdarbinti viešajame sektoriuje;

h) skatinamas asmenų su negalia įdarbinimas privačiame sektoriuje, nustatant atitinkamas politikos kryptis ir priemones, kurios gali apimti pozityvių veiksmų programas, paskatas ir kitokias priemones;

i) užtikrinama, kad asmenims su negalia darbo vietoje būtų tinkamai pritaikytos sąlygos;

j) skatinamas asmenų su negalia darbo patirties įgijimas atviros darbo rinkos sąlygomis;

k) skatinama asmenų su negalia profesinė ir kvalifikacinė reabilitacija, darbo vietų išsaugojimas ir sugrįžimo į darbą programos.

2. Valstybės, šios Konvencijos Šalys, užtikrina, kad asmenys su negalia nebūtų laikomi vergijoje ar nelaisvi ir lygiai su kitais asmenimis būtų apsaugoti nuo priverčiamojo ar privalomojo darbo.

28 straipsnis

Pakankamas gyvenimo lygis ir socialinė apsauga

1. Valstybės, šios Konvencijos Šalys, pripažįsta asmenų su negalia teisę į pakankamą gyvenimo lygį sau ir savo šeimoms, įskaitant pakankamą maistą, aprangą ir būstą, ir į

nuolatinį gyvenimo sąlygų gerinimą ir imasi atitinkamų veiksmų, kad užtikrintų ir skatintų šios teisės įgyvendinimą nediskriminuojant dėl negalios.

2. Valstybės, šios Konvencijos Šalys, pripažįsta asmenų su negalia teisę į socialinę apsaugą ir į šios teisės įgyvendinimą nediskriminuojant dėl negalios ir imasi atitinkamų priemonių, kad užtikrintų ir skatintų šios teisės įgyvendinimą, įskaitant priemones, kuriomis siekiama:

a) užtikrinti asmenų su negalia lygias galimybes gauti švaraus vandens tiekimo paslaugas ir užtikrinti galimybę už prieinamą kainą gauti atitinkamas paslaugas, įrenginius ir kitokią pagalbą su negalia susijusiems poreikiams patenkinti;

b) užtikrinti asmenų su negalia, visų pirma moterų ir mergaičių su negalia bei vyresnio amžiaus asmenų su negalia, galimybę dalyvauti socialinės apsaugos programose ir skurdo mažinimo programose;

c) užtikrinti skurde gyvenančių asmenų su negalia ir jų šeimų galimybę gauti valstybės paramą su negalia susijusioms išlaidoms apmokėti, įskaitant tinkamą mokymą, konsultavimą, finansinę paramą ir laikino atokvėpio paslaugą;

d) užtikrinti asmenų su negalia galimybę dalyvauti valstybės aprūpinimo būstu programose;

e) užtikrinti asmenų su negalia lygias galimybes į pensijų išmokas ir programas.

29 straipsnis
Dalyvavimas politiniame ir visuomenės gyvenime

Valstybės, šios Konvencijos Šalys, užtikrina asmenims su negalia politines teises ir galimybę jomis naudotis lygiai su kitais asmenimis ir įsipareigoja:

a) užtikrinti, kad asmenys su negalia galėtų veiksmingai ir visapusiškai dalyvauti politiniame ir visuomenės gyvenime lygiai su kitais asmenimis tiesiogiai ar per laisvai pasirinktus atstovus, įskaitant asmenų su negalia teisę ir galimybę balsuoti ir būti išrinktiems, *inter alia*:

i) užtikrinant, kad balsavimo procedūros, patalpos ir medžiaga būtų atitinkamos, prieinamos ir jas būtų galima lengvai suprasti ir naudoti;

ii) apsaugant asmenų su negalia teisę rinkimuose ir viešuose referendumuose balsuoti slaptai nepatiriant bauginimo, taip pat kandidatuoti rinkimuose, faktiškai eiti pareigas ir atlikti visas viešąsias funkcijas visais valdymo lygmenimis, prireikus sudarant jiems sąlygas naudotis pagalbinėmis ir naujausiomis technologijomis;

iii) užtikrinant asmenų su negalia, kaip rinkėjų, galimybę laisvai pareikšti savo valią ir šiuo tikslu prireikus jų prašymu leidžiant kitam asmens su negalia pasirinktam asmeniui padėti asmeniui su negalia balsuoti;

b) aktyviai skatinti sudaryti sąlygas, kuriomis asmenys su negalia galėtų veiksmingai ir visapusiškai dalyvauti valstybės valdyme nediskriminuojami ir lygiai su kitais asmenimis, ir skatinti juos dalyvauti valstybės gyvenime, įskaitant:

i) dalyvavimą nevyriausybinėse organizacijose ir asociacijose, kurių veikla susijusi su valstybės viešuoju ir politiniu gyvenimu, ir politinių partijų veikloje ir valdyme;

ii) asmenų su negalia organizacijų sukūrimą ir dalyvavimą jose, siekiant atstovauti asmenims su negalia tarptautiniu, nacionaliniu, regionų ir vietos lygmenimis.

30 straipsnis

Dalyvavimas kultūriniame gyvenime, poilsis, laisvalaikis ir sportas

1. Valstybės, šios Konvencijos Šalys, pripažįsta asmenų su negalia teisę lygiai su kitais asmenimis dalyvauti kultūriniame gyvenime ir imasi visų atitinkamų priemonių, kad užtikrintų, kad asmenys su negalia:

a) turėtų galimybę prieinamomis formomis pasinaudoti kultūrine medžiaga;

b) turėtų galimybę prieinamomis formomis žiūrėti televizijos programas, filmus, teatro spektaklius ir dalyvauti kitokioje kultūrinėje veikloje;

c) turėtų galimybę patekti į kultūros renginių ar paslaugų vietas, pavyzdžiui, teatrus, muziejus, kino teatrus, bibliotekas ir turizmo paslaugų vietas, ir, kiek tai yra įmanoma, turėtų galimybę lankyti valstybinės reikšmės kultūros paminklus ir vietas.

2. Valstybės, šios Konvencijos Šalys, imasi atitinkamų priemonių, kad suteiktų asmenims su negalia galimybę lavinti ir panaudoti savo kūrybines, menines ir intelektines galias ne tik savo pačių labui, bet ir visai visuomenei turtinti.

3. Valstybės, šios Konvencijos Šalys, imasi atitinkamų veiksmų pagal tarptautinę teisę, kad užtikrintų, kad intelektinę nuosavybę ginančiuose įstatymuose nebūtų nepagrįstų ar diskriminuojančių kliūčių asmenų su negalia galimybei gauti kultūrinę medžiagą.

4. Asmenys su negalia lygiai su kitais asmenimis turi teisę į savo konkretaus kultūrinio ir kalbinio tapatumo, įskaitant gestų kalbas ir kurčiųjų kultūrą, pripažinimą ir rėmimą.

5. Siekdamos suteikti asmenims su negalia galimybę lygiai su kitais asmenimis

dalyvauti rekreacinėje, laisvalaikio ir sporto veikloje, valstybės, šios Konvencijos Šalys, imasi atitinkamų priemonių, kuriomis siekiama:

a) skatinti ir propaguoti asmenų su negalia dalyvavimą kuo platesniu mastu bendro profilio sporto veikloje visais lygmenimis;

b) užtikrinti asmenų su negalia galimybę organizuoti, plėtoti jiems skirtą sporto ir rekreacinę veiklą ir joje dalyvauti, taip pat šiuo tikslu skatinti atitinkamą parengimą, mokymą ir išteklių suteikimą lygiai su kitais asmenimis;

c) užtikrinti, kad asmenys su negalia turėtų galimybę patekti į sporto, rekreacinius ir turizmo objektus;

d) užtikrinti, kad vaikai su negalia turėtų vienodas galimybes su kitais vaikais dalyvauti žaidimuose, rekreacinėje, laisvalaikio ir sporto veikloje, įskaitant tokią veiklą mokyklų sistemoje;

e) užtikrinti, kad asmenys su negalia turėtų galimybę gauti rekreacinę, turizmo, laisvalaikio ir sporto veiklą organizuojančių asmenų paslaugas.

31 straipsnis
Statistika ir duomenų rinkimas

1. Valstybės, šios Konvencijos Šalys, įsipareigoja rinkti atitinkamą informaciją, įskaitant statistinius ir tyrimų duomenis, kad galėtų rengti ir įgyvendinti politikos strategijas, skirtas šiai Konvencijai įgyvendinti. Tokios informacijos rinkimo ir saugojimo procesas turi:

a) atitikti teisiškai nustatytas garantijas, įskaitant teisės aktus dėl duomenų apsaugos, siekiant užtikrinti asmenų su negalia privataus gyvenimo konfidencialumą ir gerbimą;

b) atitikti tarptautiniu mastu pripažintas normas, skirtas žmogaus teisėms ir pagrindinėms laisvėms bei etikos principams apsaugoti, renkant ir naudojant statistiką.

2. Pagal šį straipsnį surinkta informacija atitinkamai rūšiuojama ir naudojama siekiant padėti įvertinti, kaip valstybės, šios Konvencijos Šalys, vykdo pagal šią Konvenciją prisiimtus įsipareigojimus, taip pat kliūtims, su kuriomis asmenys su negalia susiduria įgyvendindami savo teises, nustatyti ir pašalinti.

3. Valstybės, šios Konvencijos Šalys, prisiima atsakomybę už tokių statistinių duomenų sklaidą ir užtikrina, kad jie būtų prieinami asmenims su negalia ir kitiems asmenimis.

32 straipsnis
Tarptautinis bendradarbiavimas

1. Valstybės, šios Konvencijos Šalys, pripažįsta tarptautinio bendradarbiavimo ir jo skatinimo svarbą remiant nacionalines pastangas siekti šios Konvencijos tikslo ir uždavinių ir šiuo tikslu imasi atitinkamų ir veiksmingų priemonių tarpusavyje ir prireikus bendradarbiaudamos su atitinkamomis tarptautinėmis ir regioninėmis organizacijomis ir pilietine visuomene, visų pirma su asmenų su negalia organizacijomis. Tokios priemonės galėtų *inter alia* apimti:

a) užtikrinimą, kad tarptautinis bendradarbiavimas, įskaitant tarptautines plėtros programas, įtrauktų asmenis su negalia ir būtų jiems prieinamas;

b) sąlygų stiprinti gebėjimus sudarymą ir gebėjimų stiprinimo rėmimą, be kita ko, keičiantis ir dalijantis informacija, patirtimi, mokymo programomis ir geriausia praktika;

c) sąlygų bendradarbiauti tyrimų srityje ir naudotis mokslo bei technikos žiniomis sudarymą;

d) prireikus techninės ir ekonominės pagalbos teikimą, be kita ko, sudarant sąlygas naudotis ir keistis prieinamomis ir pagalbinėmis technologijomis, taip pat technologijų perdavimo būdu.

2. Šio straipsnio nuostatos nedaro poveikio kiekvienos valstybės, šios Konvencijos Šalies, įsipareigojimams vykdyti pagal šią Konvenciją prisiimtus įsipareigojimus.

33 straipsnis
Nacionalinis įgyvendinimas ir stebėsena

1. Valstybės, šios Konvencijos Šalys, atsižvelgdamos į savo organizacinę sistemą, paskiria vyriausybėje vieną ar kelias institucijas šios Konvencijos įgyvendinimo klausimams spręsti, ir tinkamai apsvarsto galimybę vyriausybėje sukurti ar paskirti koordinacinį mechanizmą, siekiant sudaryti sąlygas įvairiuose sektoriuose ir įvairiais lygmenimis imtis su tuo susijusių veiksmų.

2. Valstybės, šios Konvencijos Šalys, atsižvelgdamos į savo teisines ir administracines sistemas, valstybėje, šios Konvencijos Šalyje, išlaiko, stiprina, paskiria ar sukuria struktūrą, apimančią atitinkamai vieną ar kelis nepriklausomus mechanizmus, skirtus šios Konvencijos įgyvendinimui skatinti, apsaugoti ir stebėti. Paskirdamos ar kurdamos tokį mechanizmą, valstybės, šios Konvencijos Šalys, atsižvelgia į principus, susijusius su nacionalinių institucijų, veikiančių žmogaus teisių apsaugos ir skatinimo

srityje, statusu ir veikla.

3. Pilietinė visuomenė, visų pirma asmenys su negalia ir jiems atstovaujančios organizacijos, visapusiškai įtraukiami ir dalyvauja stebėsenos procese.

34 straipsnis

Asmenų su negalia teisių komitetas

1. Įsteigiamas Asmenų su negalia teisių komitetas (toliau – Komitetas), atliksiantis toliau išvardytas funkcijas.

2. Šios Konvencijos įsigaliojimo dieną Komitetą sudaro dvylika ekspertų. Kai Konvencija bus ratifikuota ar prie jos bus prisijungta dar šešiasdešimt kartų, prie Komiteto prisijungs dar šeši nariai ir iš viso jį sudarys aštuoniolika narių.

3. Komiteto nariai pareigas atlieka patys, jie turi būti aukštos moralės ir jų kompetencija bei patirtis turi būti pripažintos šios Konvencijos reglamentuojamoje srityje. Siūlydamos savo kandidatus, valstybės, šios Konvencijos Šalys, raginamos tinkamai atsižvelgti į šios Konvencijos 4 straipsnio 3 dalyje įtvirtintą nuostatą.

4. Komiteto narius renka valstybės, šios Konvencijos Šalys, atsižvelgdamos į teisingą geografinį paskirstymą, skirtingų civilizacijos formų ir pagrindinių teisinių sistemų atstovavimą, tolygų lyčių atstovavimą ir ekspertų su negalia dalyvavimą.

5. Komiteto nariai renkami slaptu balsavimu valstybių, šios Konvencijos Šalių, konferencijos posėdžiuose iš valstybių, šios Konvencijos Šalių, pasiūlytų savo piliečių kandidatų sąrašo. Per šiuos posėdžius, kuriuose kvorumą sudaro du trečdaliai valstybių, šios Konvencijos Šalių, į Komitetą išrinktais laikomi tie asmenys, kurie gauna daugiausia balsų ir posėdyje bei balsavime dalyvavusių valstybių, šios Konvencijos Šalių, atstovų balsų absoliučią daugumą.

6. Pirmieji rinkimai rengiami ne vėliau kaip per šešis mėnesius nuo šios Konvencijos įsigaliojimo dienos. Likus bent keturiems mėnesiams iki kiekvienų rinkimų dienos Jungtinių Tautų generalinis sekretorius siunčia valstybėms, šios Konvencijos Šalims, laišką, kuriuo jos raginamos per du mėnesius pasiūlyti savo kandidatus. Tada generalinis sekretorius pagal abėcėlę sudaro visų taip pasiūlytų asmenų sąrašą, nurodydamas juos pasiūliusias valstybes, šios Konvencijos Šalis, ir šį sąrašą pateikia valstybėms, šios Konvencijos Šalims.

7. Komiteto nariai renkami ketverių metų kadencijai. Jie kitai kadencijai gali būti perrinkti tik vieną kartą. Tačiau per pirmuosius rinkimus išrinktų šešių narių kadencija baigiasi po dvejų metų; iš karto po pirmųjų rinkimų šių šešių narių vardus ir pavardes burtų

keliu išrenka šio straipsnio 5 dalyje minėto posėdžio pirmininkas.

8. Kiti šeši Komiteto nariai renkami per įprastus rinkimus, vadovaujantis atitinkamomis šio straipsnio nuostatomis.

9. Jei Komiteto narys miršta arba atsistatydina, arba paskelbia, kad jis ar ji dėl bet kurios kitos priežasties negali toliau eiti šių pareigų, tą narį pasiūliusi valstybė, šios Konvencijos Šalis, likusiai kadencijos daliai skiria kitą ekspertą, turintį būtiną kvalifikaciją ir atitinkantį šio straipsnio atitinkamose nuostatose įtvirtintus reikalavimus.

10. Komitetas parengia savo darbo tvarkos taisykles.

11. Jungtinių Tautų generalinis sekretorius parūpina būtiną personalą ir priemones, kad Komitetas galėtų veiksmingai atlikti savo funkcijas pagal šią Konvenciją, ir sušaukia pirmąjį jo posėdį.

12. Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos pritarimu Jungtinės Tautos pagal šią Konvenciją įsteigto Komiteto nariams moka atlyginimą tokiomis sąlygomis, kokias Asamblėja gali nustatyti atsižvelgdama į Komiteto įsipareigojimų svarbą.

13. Komiteto nariai turi teisę į Jungtinių Tautų komandiruotiems ekspertams suteikiamas lengvatas, privilegijas ir imunitetus, kurie nustatyti atitinkamuose Konvencijos dėl Jungtinių Tautų privilegijų ir imunitetų skyriuose.

35 straipsnis
Valstybių, šios Konvencijos Šalių, ataskaitos

1. Kiekviena valstybė, šios Konvencijos Šalis, per dvejus metus nuo šios Konvencijos įsigaliojimo atitinkamai valstybei, šios Konvencijos Šaliai, dienos per Jungtinių Tautų generalinį sekretorių teikia Komitetui išsamią priemonių, kurių buvo imtasi tos valstybės, šios Konvencijos Šalies, įsipareigojimams pagal šią Konvenciją įgyvendinti, ir šiuo klausimu pasiektos pažangos ataskaitą.

2. Po šio laikotarpio valstybės, šios Konvencijos Šalys, bent kas ketveri metai ir kai to pareikalauja Komitetas, teikia tolesnes ataskaitas.

3. Komitetas nustato gaires, reglamentuojančias tokių ataskaitų turinį.

4. Valstybė, šios Konvencijos Šalis, pateikusi Komitetui išsamią pirminę ataskaitą, savo vėlesnėse ataskaitose neprivalo kartoti pirmiau pateiktos informacijos. Valstybės, šios Konvencijos Šalys, yra raginamos apsvarstyti, kaip galima būtų užtikrinti, kad jų ataskaitos Komitetui būtų rengiamos atvirai ir skaidriai, ir tinkamai atsižvelgti į šios Konvencijos 4 straipsnio 3 dalyje įtvirtintą nuostatą.

5. Ataskaitose gali būti nurodyti veiksniai ir sunkumai, turintys įtakos įsipareigojimų

pagal šią Konvenciją įvykdymo mastui.

36 straipsnis

Ataskaitų svarstymas

1. Komitetas apsvarsto kiekvieną ataskaitą ir pateikia, jo manymu, tinkamus siūlymus bei bendras rekomendacijas dėl ataskaitos, ir perduoda juos atitinkamai valstybei, šios Konvencijos Šaliai. Valstybė, šios Konvencijos Šalis, gali atsakyti Komitetui, pateikdama jam savo pasirinktą informaciją. Komitetas gali paprašyti valstybių, šios Konvencijos Šalių, pateikti daugiau informacijos, turinčios reikšmės šios Konvencijos įgyvendinimui.

2. Jeigu valstybė, šios Konvencijos Šalis, gerokai vėluoja pateikti ataskaitą, Komitetas gali pranešti atitinkamai valstybei, šios Konvencijos Šaliai, kad jeigu ji nepateiks ataskaitos per tris mėnesius nuo pranešimo pateikimo dienos, šios Konvencijos įgyvendinimo aplinkybes toje valstybėje, šios Konvencijos Šalyje, bus būtina ištirti remiantis Komiteto turima patikima informacija. Komitetas pakviečia atitinkamą valstybę, šios Konvencijos Šalį, dalyvauti tokiame tyrime. Jeigu valstybė, šios Konvencijos Šalis, atsako pateikdama atitinkamą ataskaitą, taikomos šio straipsnio 1 dalies nuostatos.

3. Jungtinių Tautų generalinis sekretorius suteikia galimybę visoms valstybėms, šios Konvencijos Šalims, susipažinti su ataskaitomis.

4. Valstybės, šios Konvencijos Šalys, savo valstybėse plačiai skelbia savo ataskaitas viešai ir sudaro galimybes susipažinti su siūlymais ir bendromis rekomendacijomis dėl tokių ataskaitų.

5. Jeigu Komitetas mano, kad tai yra būtina, jis perduoda valstybių, šios Konvencijos Šalių, ataskaitas Jungtinių Tautų specializuotosioms agentūroms, fondams ir programoms bei kitoms kompetentingoms institucijoms, kad atkreiptų jų dėmesį į tokiose ataskaitose minimus prašymus suteikti techninę konsultaciją ar paramą arba nurodymus, kad tokia konsultacija ar parama yra būtina, kartu su Komiteto pastabomis ir rekomendacijomis, jei jų buvo pateikta, dėl tokių prašymų arba nurodymų.

37 straipsnis

Valstybių, šios Konvencijos Šalių, ir Komiteto bendradarbiavimas

1. Kiekviena valstybė, šios Konvencijos Šalis, bendradarbiauja su Komitetu ir jo nariams padeda vykdyti jų įgaliojimus.

2. Palaikydamas santykius su valstybėmis, šios Konvencijos Šalimis, Komitetas tinkamai apsvarsto, kokiais būdais ir priemonėmis būtų galima stiprinti nacionalinius gebėjimus šios Konvencijos įgyvendinimo srityje, taip pat ir pasitelkiant tarptautinį bendradarbiavimą.

38 straipsnis

Komiteto santykiai su kitomis institucijomis

Siekiant skatinti veiksmingą šios Konvencijos įgyvendinimą ir tarptautinį bendradarbiavimą šios Konvencijos reglamentuojamoje srityje:

a) Jungtinių Tautų specializuotosios agentūros ir kitos institucijos turi teisę būti atstovaujamos, kai yra svarstomi tų šios Konvencijos nuostatų, kurios patenka į tokių agentūrų ar institucijų įgaliojimų sritį, įgyvendinimo klausimai. Komitetas gali paprašyti specializuotųjų agentūrų ar kitų kompetentingų institucijų, kurių, jo nuomone, būtina paprašyti, pateikti eksperto išvadą Konvencijos įgyvendinimo klausimu jų atitinkamų įgaliojimų srityje. Komitetas gali paprašyti Jungtinių Tautų specializuotųjų agentūrų ir kitų institucijų pateikti Konvencijos įgyvendinimo jų veiklos srityse ataskaitas;

b) vykdydamas savo įgaliojimus, Komitetas prireikus konsultuojasi su kitomis institucijomis, įsteigtomis pagal tarptautines žmogaus teisių konvencijas, kad būtų užtikrintas jų atitinkamų ataskaitoms taikomų gairių, teikiamų siūlymų ir bendrų rekomendacijų nuoseklumas ir išvengta jų funkcijų dubliavimo ir sutapimo.

39 straipsnis

Komiteto ataskaita

Komitetas kas dveji metai už savo veiklą atsiskaito Generalinei Asamblėjai bei Ekonominei ir socialinei tarybai ir, remdamasis iš valstybių, šios Konvencijos Šalių, gautomis ir išnagrinėtomis ataskaitomis bei informacija, gali teikti siūlymus ir bendras rekomendacijas. Tokie siūlymai ir bendros rekomendacijos įtraukiami į Komiteto ataskaitą kartu su valstybių, šios Konvencijos Šalių, pastabomis, jei tokių buvo pateikta.

40 straipsnis

Valstybių, šios Konvencijos Šalių, konferencija

1. Valstybės, šios Konvencijos Šalys, reguliariai renkasi į valstybių, šios Konvencijos Šalių, konferenciją, kad aptartų visus su šios Konvencijos įgyvendinimu susijusius klausimus.

2. Jungtinių Tautų generalinis sekretorius sušaukia valstybių, šios Konvencijos Šalių, konferenciją ne vėliau kaip per šešis mėnesius nuo šios Konvencijos įsigaliojimo dienos. Tolesnius posėdžius kas dveji metai šaukia generalinis sekretorius arba jie šaukiami valstybių, šios Konvencijos Šalių, konferencijos sprendimu.

41 straipsnis

Depozitaras

Jungtinių Tautų generalinis sekretorius yra šios Konvencijos depozitaras.

42 straipsnis

Pasirašymas

Šią Konvenciją visos valstybės ir regioninės integracijos organizacijos gali pasirašyti Jungtinių Tautų būstinėje Niujorke nuo 2007 m. kovo 30 d.

43 straipsnis

Sutikimas dėl privalomumo

Ši Konvencija turi būti ratifikuota ją pasirašiusių valstybių ir oficialiai patvirtinta ją pasirašiusių regioninės integracijos organizacijų. Prie jos gali prisijungti bet kuri šios Konvencijos nepasirašiusi valstybė ar regioninės integracijos organizacija.

44 straipsnis

Regioninės integracijos organizacijos

1. „Regioninės integracijos organizacija“ – konkretaus regiono suverenių valstybių įkurta organizacija, kuriai jos valstybės narės perdavė kompetenciją šios Konvencijos reglamentuojamais klausimais. Tokios organizacijos savo oficialaus patvirtinimo ar

prisijungimo dokumentuose paskelbia savo kompetencijos šios Konvencijos reglamentuojamais klausimais mastą. Vėliau jos praneša depozitarui apie visus esminius jų kompetencijos masto pasikeitimus.

2. Šioje Konvencijoje vartojama sąvoka „valstybės, šios Konvencijos Šalys“ apima ir tokias organizacijas pagal jų kompetenciją.

3. Taikant šios Konvencijos 45 straipsnio 1 dalį ir 47 straipsnio 2 ir 3 dalis, visi regioninės integracijos organizacijos deponuoti dokumentai neįskaičiuojami.

4. Regioninės integracijos organizacijos spręsdamos jų kompetencijai priklausančius klausimus gali pasinaudoti savo teise balsuoti valstybių, šios Konvencijos Šalių, konferencijoje, ir jos turi tiek balsų, kiek jų valstybių narių yra šios Konvencijos Šalys. Tokia organizacija negali pasinaudoti savo teise balsuoti, jeigu kuri nors iš jos valstybių narių pasinaudoja tokia savo teise, ir atvirkščiai.

45 straipsnis
Įsigaliojimas

1. Ši Konvencija įsigalioja trisdešimtą dieną po dvidešimtojo ratifikavimo ar prisijungimo dokumento deponavimo.

2. Kiekvienai valstybei ar regioninės integracijos organizacijai, kuri ratifikuoja, oficialiai patvirtina Konvenciją ar prie jos prisijungia po to, kai yra deponuojamas dvidešimtasis toks dokumentas, ši Konvencija įsigalioja trisdešimtą dieną nuo dienos, kurią ji pati deponuoja tokį savo dokumentą.

46 straipsnis
Išlygos

1. Neleidžiama daryti su šios Konvencijos objektu ir tikslu nesuderinamų išlygų.

2. Padarytas išlygas galima bet kuriuo metu atšaukti.

47 straipsnis
Pakeitimai

1. Bet kuri valstybė, šios Konvencijos Šalis, gali siūlyti šios Konvencijos pakeitimą ir teikti jį Jungtinių Tautų generaliniam sekretoriui. Generalinis sekretorius praneša valstybėms, šios Konvencijos Šalims, apie visus pasiūlytus pakeitimus, prašydamas jam

pranešti, ar jos pritaria, kad būtų sušaukta valstybių, šios Konvencijos Šalių, konferencija tokiems pasiūlymams apsvarstyti ir sprendimams dėl jų priimti. Jeigu per keturis mėnesius nuo tokio pranešimo dienos bent vienas trečdalis valstybių, šios Konvencijos Šalių, pageidauja sušaukti tokią konferenciją, generalinis sekretorius sušaukia šią Jungtinių Tautų globojamą konferenciją. Visus pakeitimus, priimtus dviejų trečdalių konferencijoje dalyvavusių ir balsavusių valstybių, šios Konvencijos Šalių, balsų dauguma, generalinis sekretorius teikia tvirtinti Generalinei Asamblėjai, o vėliau – priimti visoms valstybėms, šios Konvencijos Šalims.

2. Šio straipsnio 1 dalies nustatyta tvarka priimtas ir patvirtintas pakeitimas įsigalioja trisdešimtą dieną nuo tos dienos, kai deponuotų priėmimo dokumentų skaičius pasiekia du trečdalius valstybių, kurios pakeitimo priėmimo dieną yra šios Konvencijos Šalys, skaičiaus. Nuo tada pakeitimas kiekvienai atskirai valstybei, šios Konvencijos Šaliai, įsigalioja trisdešimtą dieną nuo jos pačios priėmimo dokumento deponavimo dienos. Pakeitimas yra privalomas tik toms valstybėms, šios Konvencijos Šalims, kurios jį priėmė.

3. Jeigu taip bendru sutikimu nusprendžia valstybių, šios Konvencijos Šalių, konferencija, šio straipsnio 1 dalyje nustatyta tvarka priimtas ir patvirtintas pakeitimas, išimtinai susijęs su 34, 38, 39 ir 40 straipsniais, visoms valstybėms, šios Konvencijos Šalims, įsigalioja trisdešimtą dieną nuo tos dienos, kai deponuotų priėmimo dokumentų skaičius pasiekia du trečdalius valstybių, kurios pakeitimo priėmimo dieną yra šios Konvencijos Šalys, skaičiaus.

48 straipsnis

Denonsavimas

Valstybė, šios Konvencijos Šalis, gali denonsuoti šią Konvenciją, raštu pranešdama apie tai Jungtinių Tautų generaliniam sekretoriui. Denonsavimas įsigalioja praėjus vieniems metams nuo dienos, kurią generalinis sekretorius gauna tokį pranešimą.

49 straipsnis

Prieinama forma

Šios Konvencijos tekstas turi būti parengtas prieinamomis formomis.

50 straipsnis

Autentiški tekstai

Šios Konvencijos tekstai anglų, arabų, ispanų, kinų, prancūzų ir rusų kalbomis yra autentiški.

Tai patvirtindami, toliau nurodyti savo atitinkamų Vyriausybių tinkamai įgalioti asmenys pasirašė šią Konvenciją.

ASMENŲ SU NEGALIA TEISIŲ KONVENCIJOS FAKULTATYVUS PROTOKOLAS

Valstybės, šio Protokolo Šalys, susitarė:

1 straipsnis

1. Valstybė, šio Protokolo Šalis, (toliau – Šalis) pripažįsta Asmenų su negalia teisių komiteto (toliau – Komitetas) kompetenciją gauti ir svarstyti jo jurisdikcijai priskirtų asmenų ar asmenų grupių arba jų vardu pateiktus pranešimus, kuriuose teigiama, kad šie asmenys tapo tos Šalies padaryto šios Konvencijos nuostatų pažeidimo aukomis.

2. Pranešimai, susiję su valstybe, šios Konvencijos Šalimi, kuri nėra šio Protokolo Šalis, Komitetui nesiunčiami.

2 straipsnis

Komitetas pripažįsta pranešimą nepriimtinu, jeigu:

a) pranešimas yra anoniminis;

b) pranešimu piktnaudžiauta tokių pranešimų pateikimo teise arba jis yra nesuderinamas su šios Konvencijos nuostatomis;

c) Komitetas jau yra išnagrinėjęs tokį pat klausimą arba šis klausimas buvo ar yra nagrinėjamas pagal kitą tarptautinio tyrimo ar sureguliavimo procedūrą;

d) nebuvo panaudotos visos prieinamos vidaus teisių gynimo priemonės. Ši taisyklė netaikoma, jeigu tokių teisių gynimo priemonių taikymas yra nepagrįstai uždelstas ar negalima tikėtis jų veiksmingo rezultato;

e) jis yra akivaizdžiai nepagrįstas ar nepakankamai motyvuotas; arba kai

f) faktai, kurie yra pranešimo dalykas, atsirado iki šio Protokolo įsigaliojimo atitinkamai Šaliai dienos, nebent tokie faktai tęsėsi po tos dienos.

3 straipsnis

Vadovaudamasis šio Protokolo 2 straipsnio nuostatomis, Komitetas konfidencialiai supažindina Šalį su visais jam pateiktais pranešimais. Per šešis mėnesius valstybė, kuri buvo informuota, pateikia Komitetui rašytinius paaiškinimus ar pareiškimus, kuriais patikslinamas klausimas ir teisių gynimo priemonės, jeigu tokių yra numatyta, kurių galbūt

ėmėsi ta valstybė.

4 straipsnis

1. Bet kuriuo metu po pranešimo gavimo ir prieš priimdamas sprendimą dėl esmės, Komitetas gali perduoti suinteresuotai Šaliai skubiai svarstyti prašymą, kad Šalis imtųsi tokių laikinųjų priemonių, kurių gali prireikti, kad būtų išvengta galimos nepataisomos žalos įtariamo pažeidimo aukai ar aukoms.

2. Jeigu Komitetas pasinaudoja savo diskrecija pagal šio straipsnio 1 dalį, tai nereiškia, kad jis priėmė sprendimą dėl pranešimo priimtinumo ar esmės.

5 straipsnis

Komitetas nagrinėja pagal šį Protokolą gautus pranešimus uždarame posėdyje. Išnagrinėjęs pranešimą, Komitetas perduoda savo siūlymus ir rekomendacijas, jei tokių būtų, atitinkamai Šaliai ir pranešimą pateikusiam asmeniui.

6 straipsnis

1. Jeigu Komitetas gauna patikimos informacijos, kurioje nurodoma, kad Šalis šiurkščiai ar sistemingai pažeidžia šioje Konvencijoje įtvirtintas teises, Komitetas pasiūlo šiai Šaliai bendradarbiauti tiriant tokią informaciją ir šiuo tikslu pateikti pastabas dėl tokios informacijos.

2. Atsižvelgdamas į atitinkamos Šalies pateiktas pastabas, jeigu ji tokių pateikė, taip pat į visą kitą jo turimą patikimą informaciją, Komitetas gali pavesti vienam ar keliems savo nariams atlikti tyrimą ir skubiai pateikti Komitetui ataskaitą šiuo klausimu. Pateisinamais atvejais ir jeigu Šalis sutinka, tyrimo tikslais gali būti apsilankyta jos teritorijoje.

3. Išnagrinėjęs tokio tyrimo išvadas, Komitetas perduoda šias išvadas atitinkamai Šaliai kartu su visomis pastabomis ir rekomendacijomis.

4. Atitinkama Šalis pateikia savo pastabas Komitetui per šešis mėnesius nuo Komiteto perduotų išvadų, pastabų ir rekomendacijų gavimo dienos.

5. Toks tyrimas atliekamas konfidencialiai ir visuose procedūros etapuose siekiama, kad Šalis bendradarbiautų.

7 straipsnis

1. Komitetas gali pasiūlyti atitinkamai Šaliai į savo ataskaitą pagal Konvencijos 35 straipsnį įtraukti išsamius duomenis apie visas priemones, kurių buvo imtasi dėl atliekamo pagal šio Protokolo 6 straipsnį tyrimo.

2. Prireikus Komitetas gali, pasibaigus 6 straipsnio 4 dalyje nustatytam šešių mėnesių laikotarpiui, pasiūlyti atitinkamai Šaliai pateikti jam informaciją apie priemones, kurių ši Šalis ėmėsi dėl tokio tyrimo.

8 straipsnis

Kiekviena Šalis, pasirašydama ar ratifikuodama šį Protokolą ar prie jo prisijungdama, gali paskelbti, kad šio Protokolo 6 ir 7 straipsniuose nustatytos Komiteto kompetencijos nepripažįsta.

9 straipsnis

Jungtinių Tautų generalinis sekretorius yra šio Protokolo depozitaras.

10 straipsnis

Konvenciją pasirašiusios valstybės ir regioninės integracijos organizacijos šį Protokolą gali pasirašyti Jungtinių Tautų būstinėje Niujorke nuo 2007 m. kovo 30 d.

11 straipsnis

Šis Protokolas turi būti ratifikuotas Konvenciją ratifikavusių ar prie jos prisijungusių valstybių, kurios pasirašė šį Protokolą. Jis turi būti oficialiai patvirtintas Konvenciją oficialiai patvirtinusių ar prie jos prisijungusių regioninės integracijos organizacijų, kurios pasirašė šį Protokolą. Prie šio Protokolo gali prisijungti bet kuri Konvenciją ratifikavusi, oficialiai patvirtinusi ar prie jos prisijungusi ir šio Protokolo nepasirašiusi valstybė ar regioninės integracijos organizacija.

12 straipsnis

1. „Regioninės integracijos organizacija“ – konkretaus regiono suverenios valstybės įkurta organizacija, kuriai jos valstybės narės perdavė kompetenciją šios Konvencijos ir šio Protokolo reglamentuojamais klausimais. Tokios organizacijos savo oficialaus patvirtinimo ar prisijungimo dokumentuose paskelbia savo kompetencijos šios Konvencijos ir šio Protokolo reglamentuojamais klausimais mastą. Vėliau jos praneša depozitarui apie visus esminius jų kompetencijos masto pasikeitimus.

2. Šiame Protokole vartojama sąvoka „Šalys“ apima ir tokias organizacijas pagal jų kompetenciją.

3. Taikant 13 straipsnio 1 dalį ir 15 straipsnio 2 dalį visi regioninės integracijos organizacijos deponuoti dokumentai neįskaičiuojami.

4. Regioninės integracijos organizacijos spręsdamos jų kompetencijai priklausančius klausimus gali pasinaudoti savo teise balsuoti Šalių posėdyje, ir jos turi tiek balsų, kiek jų valstybių narių yra šio Protokolo Šalys. Tokia organizacija negali pasinaudoti savo teise balsuoti, jeigu kuri nors iš jos valstybių narių pasinaudoja tokia savo teise, ir atvirkščiai.

13 straipsnis

1. Įsigaliojus šiai Konvencijai, šis Protokolas įsigalioja trisdešimtą dieną nuo dešimto ratifikavimo ar prisijungimo dokumento deponavimo.

2. Kiekvienai valstybei ar regioninės integracijos organizacijai, kuri ratifikuoja, oficialiai patvirtina šį Protokolą ar prie jo prisijungia po to, kai yra deponuojamas dešimtasis toks dokumentas, šis Protokolas įsigalioja trisdešimtą dieną nuo dienos, kurią ji pati deponuoja tokį savo dokumentą.

14 straipsnis

1. Neleidžiama daryti su šio Protokolo objektu ir tikslu nesuderinamų išlygų.

2. Padarytas išlygas galima bet kuriuo metu atšaukti.

15 straipsnis

1. Bet kuri Šalis gali siūlyti šio Protokolo pakeitimą ir teikti jį Jungtinių Tautų generaliniam sekretoriui. Generalinis sekretorius perduoda Šalims visus pasiūlytus

pakeitimus, prašydamas jam pranešti, ar jos pritaria, kad būtų sušauktas Šalių posėdis tokiems pasiūlymams apsvarstyti ir sprendimams dėl jų priimti. Jeigu per keturis mėnesius nuo tokio pranešimo dienos bent vienas trečdalis Šalių pageidauja sušaukti tokį posėdį, generalinis sekretorius sušaukia šį Jungtinių Tautų globojamą posėdį. Visus pakeitimus, priimtus dviejų trečdalių posėdyje dalyvavusių ir balsavusių Šalių balsų dauguma, generalinis sekretorius teikia tvirtinti Generalinei Asamblėjai, o vėliau – priimti visoms Šalims.

2. Šio straipsnio 1 dalies nustatyta tvarka priimtas ir patvirtintas pakeitimas įsigalioja trisdešimtą dieną nuo tos dienos, kai deponuotų priėmimo dokumentų skaičius pasiekia du trečdalius valstybių, kurios pakeitimo priėmimo dieną yra Šalys, skaičiaus. Nuo tada pakeitimas kiekvienai atskirai Šaliai įsigalioja trisdešimtą dieną nuo jos pačios priėmimo dokumento deponavimo dienos. Pakeitimas yra privalomas tik toms Šalims, kurios jį priėmė.

16 straipsnis

Šalis gali denonsuoti šį Protokolą, raštu pranešdama apie tai Jungtinių Tautų generaliniam sekretoriui. Denonsavimas įsigalioja praėjus vieniems metams nuo dienos, kurią generalinis sekretorius gauna tokį pranešimą.

17 straipsnis

Šio Protokolo tekstas turi būti parengtas prieinamomis formomis.

18 straipsnis

Šio Protokolo tekstai anglų, arabų, ispanų, kinų, prancūzų ir rusų kalbomis yra autentiški.

Tai patvirtindami, toliau nurodyti savo atitinkamų Vyriausybių tinkamai įgalioti asmenys pasirašė šį Protokolą.